

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПОГОДЖЕНО

на засіданні вченої ради факультету історії, педагогіки та психології
протокол № 6 від «23» листопада 2026 р.

Голова вченої ради Орест ГУК

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін
протокол № 6 від «21» листопада 2026 р.

Завідувач кафедри Олег ПЕТРЕЧКО

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри історії України та правознавства
протокол № 6 від «21» листопада 2026 р.

Завідувач кафедри Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні приймальної комісії
протокол № 6 від «20» листопада 2026 р.

Голова приймальної комісії

ректор Валентина БОДАК

ПРОГРАМА

**єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень
для вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії
на основі ступеня магістра або освітньо-кваліфікаційного рівня
спеціаліста**

Дрогобич, 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка відповідає «Програмі єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень» (наказ Міністерства освіти і науки України від 19 травня 2025 року № 740).

Фахове випробування є комплексним інструментом оцінювання рівня науково-теоретичної підготовки вступника та його спроможності здійснювати науково-дослідницьку діяльність.

Вступний екзамєн проводиться у тестовій формі. Вступник повинен продемонструвати глибоке та усвідомлене володіння матеріалом, дати коректну відповідь на кожне питання екзаменаційного тесту.

Критерії оцінювання Єдиного вступного випробування (ЄВВ) з методології наукових досліджень для вступників до аспірантури базуються на нарахуванні 1 тестового бала за кожну правильну відповідь.

Час на виконання: 120 хвилин.

Формат завдань: тести з вибором однієї правильної відповіді з 4-х запропонованих варіантів.

Принцип нарахування балів: 1 правильна відповідь = 1 тестовий бал (неправильні відповіді або відсутність відповіді оцінюються в 0 балів). Прохідний поріг: становить 25 тестових балів, що при переведенні відповідає мінімальним 100 балам за рейтинговою шкалою 100–200. Отриманий тестовий бал переводиться за шкалою від 100 до 200 балів; відповідно до таблиці переведення 1.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Наука та наукові дослідження в сучасному світі.

1. Відмінності науки від інших складових культури. Наука та філософія, наука та релігія, наука та мистецтво.
2. Наука як основний засіб отримання нового об'єктивного знання.
3. Наука як система знань (теорії, закони, гіпотези, поняття, наукові методи).
4. Наука як дослідницька (пізнавальна) діяльність. Види наукової діяльності (згідно із Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).
5. Наука як соціальний інститут.
6. Критерії науковості, які відрізняють науку від інших форм знання: (об'єктивність та предметність; системність; є можливість перевірки; раціональність; доказовість; обґрунтованість і достовірність результатів; орієнтація на передбачення; наявність понятійно-категоріального апарату та власної методології).
7. Основні функції науки: пізнавальна, евристична, практична (виробнича), світоглядна, соціальна, культурно-виховна, освітня.
8. Сучасні підходи до класифікації наук: за цілями дослідження (фундаментальні, прикладні, розробки), за предметом (природничі, технічні, суспільні, гуманітарні).
9. Наука, ненаука, псевдонаука, протонаука. Наука та доказовість, несуперечливість емпірично встановленим фактам, відтворюваність результатів. Науковий скептицизм.
10. Поняття об'єкта і суб'єкта науки, їх взаємозв'язок та взаємозалежність.
11. Науковий факт, поняття, термін, категорія, ідея, проблема, гіпотеза, концепція, теорія, закон, закономірність, науковий принцип.
12. Основні питання наукової діяльності, що регулюються законами України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту».
13. Третій рівень вищої освіти – кваліфікації, ступені, основні вимоги до компетентностей і результатів навчання.
14. Історичний, прагматичний, теоретичний, соціальний контекст поняття «наукове дослідження». Зв'язок поняття «наукове дослідження» з іншими поняттями: знання, інформація, розвідка, пошук, відкриття, винахід, прогрес тощо.
15. Значення та функції наукових досліджень у сучасному суспільстві. Наукове дослідження та інші види отримання інформації або розв'язання проблем: практичний і теоретичний досвід, інстинктивні дії, навчання, дії навчання тощо.
16. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження як основні форми наукової діяльності.
17. Визначення проблеми дослідження. Підготовка, виконання дослідження. Оприлюднення, обговорення й уточнення результатів як стадій (етапів) науково-дослідного процесу.
18. Класифікація за сферою використання результатів (за цільовим призначенням). Класифікація за методами дослідження. Класифікація за джерелом фінансування. Класифікація за зв'язком з суспільним виробництвом.

Класифікація за тривалістю дослідження.

19. Класифікація за стадіями дослідження. Класифікація за кількістю науковців, які працюють над дослідженням (одиничне, групове).

20. Класифікація за кількістю задіяних наукових галузей (одна, комплексне або big science).

21. Визначення поняття «відкрита наука».

22. Наукова комунікація.

23. Відкриті наукові знання.

24. Відкрита наукова інфраструктура.

25. Відкрита участь соціальних суб'єктів.

26. Відкритий діалог з іншими системами знань.

27. Цінності відкритої науки.

28. Принципи відкритої науки.

29. Переваги відкритої науки.

30. Ризики відкритої науки.

Розділ 2. Загальне уявлення про методологію наукового дослідження.

1. Методологія науки в широкому й вузькому значеннях. Головна мета методології науки. Методологічна основа наукового дослідження.

2. Методологія як загальна система і галузь теоретичних знань та уявлень. Методологія як система найбільш загальних принципів пізнання. Методологія як вчення про правила мислення. Методологія як вчення про науковий метод.

3. Описова, нормативна, критична, прогностична функції методології науки. Роль методології науки в забезпеченні об'єктивності та надійності наукових досліджень. Міждисциплінарність у сучасній методології.

4. Структура методології за змістом (принципи, парадигми, цінності, теорії, поняття, методи, прийоми).

5. Поняття методу. Визначення методу як способу досягнення певної мети, вирішення конкретного завдання.

6. Класифікація методів за типом знання, рівнем пізнання, методологією дослідження, способом організації наукового дослідження.

7. Характеристика методів (емпіричні, теоретичні, загальнонаукові, конкретно-наукові).

8. Ознаки наукового методу: об'єктивність, надійність, валідність, детермінованість, результативність, адекватність.

9. Поняття методики. Визначення методики як сукупності конкретних прийомів і процедур застосування певного методу.

10. Структура методики: мета, завдання, об'єкт, предмет, методи, Інструменти, процедури, критерії оцінювання результатів). Вимоги до методики: адаптивність, відтворюваність результатів, ефективність.

11. Спільне та відмінне між методом і методикою.

12. Філософська методологія як рівень методології науки.

13. Загальнонаукова методологія. Загальнонаукові підходи, загальнонаукові принципи, загальнонаукові поняття

14. Конкретно-наукова методологія.

15. Основні методологічні принципи наукових досліджень (об'єктивність,

всебічність, сутнісний аналіз, єдність історичного і логічного, доказовість, альтернативність, системність).

16. Системний підхід як загальнонауковий підхід (сутність, основні вимоги до використання). Поняття системи і структури. Системний аналіз.

17. Характеристика аксіологічного підходу в контексті цінностей наукового знання, наукової діяльності, цінностей вченого.

18. Наукове пізнання та його ознаки. Наукове пізнання як відносно самостійна, цілеспрямована пізнавальна діяльність. Компоненти наукового пізнання: мета (цілі) пізнання; пізнавальна діяльність суб'єктів; об'єкти пізнання; предмет пізнання; методи та засоби пізнання; логічні форми та мовні засоби пізнання; результати пізнання.

19. Принципи наукового пізнання (принцип об'єктивності; принцип пояснення множини досліджуваних явищ за допомогою небагатьох загальних уявлень; принцип достатньої повноти обґрунтування; принцип системності; принцип єдності аналізу й синтезу; принцип єдності історичного й логічного; принцип сходження від абстрактного до конкретного).

20. Емпіричний рівень як рівень наукового пізнання. Дослідницькі операції: спостереження за об'єктами; фіксація фактів; проведення експериментів; встановлення емпіричних співвідношень і зв'язків між окремими явищами.

21. Специфіка емпіричного знання. Пізнання об'єкта з боку зовнішніх зв'язків; обмеженість сфери застосування отриманого знання.

22. Поняття наукового факту. Факти дійсності і факти науки. Науковий факт як знання про подію або явище, достовірність яких доведена; знання, отримане під час спостережень і експериментів. Роль фактів у науковому пізнанні: створення емпіричної бази для висунення гіпотез і побудови теорій; вирішальне значення в підтвердженні гіпотез (теорій) або їх спростуванні.

23. Теоретичний рівень пізнання дійсності. Проблеми і наукові припущення (гіпотези), що базуються на фактах, а також засновані на них закони, принципи і теорії.

24. Специфіка теоретичного знання. Створення систем знань, теорій, у яких розкриваються загальні зв'язки, формулюються закони; переважає раціональний момент пізнання; відображаються явища і процеси з боку їхніх універсальних внутрішніх зв'язків і закономірностей; систематизуються досліджувані об'єкти.

25. Поняття наукової теорії. Теорія як найбільш розвинена форма наукового пізнання. Теорія як сукупність доведених і об'єднаних в єдину систему понять, категорій, законів, принципів, концепцій, що узагальнено відображають певну область дійсності. Наукова теорія як сукупність понять і суджень стосовно деякої предметної сфери, об'єднаних у єдину систему знань за допомогою певних логічних принципів. Функції теорії (синтетична, пояснювальна, методологічна, прогностична, практична).

26. Метод як обґрунтована та ефективна система дій для досягнення певних цілей.

27. Метод як засіб отримання наукового знання, як спосіб організації пізнавальних процедур, як система пізнавальних прийомів.

28. Функції методу. Питання залежності результатів дослідження від методу.

29. Основні функції методу (пізнавальна, експериментально-дослідницька, аналітична, інструментальна).

30. Об'єктивність і суб'єктивність у виборі методів дослідження. Поняття «методологічного негативізму», «методологічного анархізму» та «методологічної ейфорії».

31. Зумовленість результатів дослідження від обраних методів.

32. Спостереження як метод наукового дослідження. Основні вимоги до спостереження, його переваги й недоліки.

33. Метод порівняння. Умови (вимоги до порівняння) і завдання порівняння. Види порівнянь.

34. Метод вимірювання. Вимірювання як визначення числового значення. Основні елементи вимірювання. Поняття похибки вимірювань.

35. Експеримент як метод наукового дослідження. Етапи експерименту.

36. Аксиоматичний метод.

37. Гіпотетико-дедуктивний метод. Гіпотеза і дедукція, виведення висновків.

38. Абстрагування і конкретизація. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Основні етапи застосування.

39. Історичний та логічний метод, специфіка його застосування.

Розділ 3. Система організації наукової діяльності

40. Поняття актуальності наукового дослідження (потреба у вирішенні конкретної наукової та/або прикладної проблеми).

41. Етапи визначення теми наукового дослідження: огляд літератури, можливості та ресурси дослідника, теоретичне та практичне значення очікуваних результатів.

42. Визначення мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, розуміння відмінності між цими поняттями.

43. Поняття наукової новизни: відкриття, уточнення та доповнення наявних знань, удосконалення наявних моделей чи технологій тощо.

44. Поняття інформації та її ролі в науковому дослідженні. Основні властивості наукової інформації: адекватність, релевантність, правильність, точність, актуальність.

45. Основні функції наукової інформації: кумулятивна (накопичення знань), комунікативна (передача знань), культурологічна (збереження культурної спадщини), соціальної пам'яті (фіксація досвіду).

46. Первинні джерела інформації.

47. Вторинні джерела інформації.

48. Бібліотечні каталоги (традиційні та електронні).

49. Інформаційно-пошукові системи, ресурси мережі Інтернет (електронні наукові видання, бази даних, репозиторії, архіви).

50. Застосування штучного інтелекту (автоматизація пошуку та швидкої обробки великих обсягів Інформації, автоматизація рутинних завдань).

51. Проблеми використання штучного Інтелекту (академічна доброчесність, порушення авторських прав, вигадкування даних, непрозорість методик).

52. Поняття методологічної культури. Ознаки методологічної культури: методологічність, методологічна рефлексія, методологічна грамотність,

методологічна компетентність, культура роботи з інформацією.

53. Основні принципи етики наукової діяльності: об'єктивність та неупередженість; відповідальність за результати досліджень; повага до інтелектуальної власності; уникання конфлікту інтересів.

54. Академічна доброчесність. Принципи академічної доброчесності (чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, прозорість).

55. Види порушень академічної доброчесності: плагіат, самоплагіат, фальсифікація, фабрикація, списування, обман, хабарництво. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Розділ 4. Представлення наукових досліджень

1. Функції наукових публікацій: оприлюднення результатів наукової роботи; встановлення пріоритету автора; свідчення про особистий внесок дослідника в розробку наукової проблеми; підтвердження достовірності основних результатів, новизни і наукового рівня дослідження; підтвердження факту апробації та впровадження результатів; фіксації завершення певного стану дослідження або роботи в цілому; забезпечення наукової спільноти первинною науковою інформацією.

2. Наукова публікація як структурована презентація наукового дослідження, що містить пояснення сутності певної наукової проблеми, методи й результати її дослідження, науково обґрунтовані висновки.

Список рекомендованої літератури

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
2. Бруханський Р. Ф. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2022. 208 с.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М. Методологія та методика наукового дослідження : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2020. 336 с.
4. Відкрита наука: візія Національної академії наук України : кол. монографія / автор. кол. : А. Загородній, О. Хіміч, Л. Дубровіна та ін. ; за ред. А. Загороднього. Київ : Академперіодика, 2025. 202 с.
5. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навч. посіб. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.
6. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки : підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2008. 223 с.
7. ДСТУ 3008:2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 31 с.
8. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с.
9. Дуцяк І. З. Методологія наукових досліджень : факт, гіпотеза, теорія : підручник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2020.
10. Епістемологія та методологія наукового пізнання : практикум / уклад. Н. Ковтун. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 112 с.
11. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2005. 240 с.
12. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. для вищ. навч. закл. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
13. Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів : підручник. Київ : Знання, 2006. 334 с.
14. Палеха Ю., Леміш Н. Основи науково-дослідної роботи : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2013. 336 с.
15. Партико З. В. Основи наукових досліджень: підготовка дисертації : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Ліра-К, 2018. 232 с.
16. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
17. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 3. Ст. 25.
18. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
19. Скотний В. Раціональне та ірраціональне в науці й освіті. Київ; Дрогобич : Коло, 2003. 283 с.
20. Стеценко М. С., Палеха Ю. І. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності : навч.-практ. посіб. Київ : Ліра-К, 2018. 208 с.

21. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : Знання, 2007. 317 с.

22. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Видавничий дім «Слово», 2003. 240 с.

23. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 6-те вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2008. 310 с.

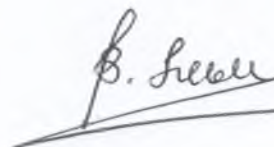
Таблиця 1 переведення тестових балів ЄВВ з методології наукових досліджень для вступу для здобуття ступеня доктора філософії/ доктора мистецтв на основі НРК7 до шкали 100–200

Тестовий бал	Бал за шкалою 100–200
25	100
26	101
27	102,5
28	104
29	105
30	106,5
31	108
32	109
33	110,5
34	112
35	113
36	114,5
37	116
38	117
39	118,5
40	120
41	121
42	122,5
43	124
44	125
45	126,5
46	128
47	129
48	130,5

49	132
50	133
51	134,5
52	136
53	137
54	138,5
55	140
56	141
57	142,5
58	144
59	145
60	146,5
61	148
62	149
63	150,5
64	152
65	153
66	154,5
67	156
68	157
69	158,5
70	160
71	161
72	162,5
73	164
74	165
75	166,5

76	168
77	169
78	170,5
79	172
80	173
81	174,5
82	176
83	177
84	178,5
85	180
86	181
87	182,5
88	184
89	185
90	186,5
91	188
92	189
93	190,5
94	192
95	193
96	194,5
97	196
98	197
99	198,5
100	200

Голова предметної комісії

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ